

HANDBOEK ONDERWIJSKWALITEIT
ONDERWIJSEVALUATIE

Versie september 2022

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding.....	3
2	Waarom evalueren we het onderwijs.....	3
2.1	Doel.....	3
2.2	Kwaliteitscultuur.....	4
3	Hoe evalueren we het onderwijs.....	5
3.1	Evaluatieplan.....	5
3.2	Vormen van evaluaties.....	6
3.2.1	Digitale studentevaluaties.....	6
3.2.2	Uitkomsten digitale studentevaluaties.....	8
3.2.3	Respons digitale studentevaluaties.....	9
3.2.4	Kwalitatieve vormen van studentevaluaties.....	11
3.2.5	Collegiale evaluaties.....	13
3.2.6	Alumni-evaluaties en externe stakeholders.....	14
3.3	Betrokkenen en taken binnen de faculteit.....	16
3.4	Betrokkenen en taken buiten de faculteit.....	18
4	Kwaliteitseisen.....	19
4.1	Kwaliteitseisen onderwijsevaluaties.....	19
4.2	Kwaliteitseisen Veldadviesraad.....	21
5	Bijlagen.....	22

1 INLEIDING

Onderwijsevaluatie is een belangrijk instrument bij de kwaliteitsborging en verbetering van het onderwijs. Bij die kwaliteit gaat het om inhoud, organisatie, voorzieningen, uitvoering en resultaten van het onderwijs.

Voor instellingen die onderwijs verzorgen is onderwijskwaliteit vanzelfsprekend altijd van belang. Voor het hoger onderwijs geldt bovendien dat instellingen bij de vormgeving van hun kwaliteitszorgsystemen rekening moeten houden met de eisen van accrediterende instanties.

Dit hoofdstuk uit het Handboek Onderwijskwaliteit biedt uitvoerders op facultair en centraal niveau een overzicht van doel en inhoud van onderwijsevaluatie, van ieders taken binnen het evaluatieproces, en van de eisen die eraan gesteld moeten worden.

Achtergronddocumenten

In dit hoofdstuk wordt nauw aangesloten bij het accreditatiestelsel. Uitgebreide informatie met toelichting is te vinden op de website van de [NVAO](#) (Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie), Een beschrijving van, en een toelichting op, frequent gebruikte evaluatie-instrumenten is te vinden op [VU.nl](#).

Aan de Vrije Universiteit bestaat een langdurige ervaring met de evaluatie van het onderwijs. Over de gehele instelling wordt het onderwijs systematisch geëvalueerd, doorgaans met gebruikmaking van de methodiek, het instrumentarium en de inzet van de afdeling Onderwijsbeleid en -advies, van de dienst Student- en Onderwijszaken (SOZ).

2 WAAROM EVALUEREN WE HET ONDERWIJS

2.1 DOEL

Onderwijsevaluatie is de systematische verzameling van informatie over diverse aspecten van het onderwijs waarmee inzicht wordt verkregen in de verbetermogelijkheden om de kwaliteit van het onderwijs te handhaven. Het doel van onderwijsevaluatie is het onderwijs te verbeteren. Het gaat daarbij in de eerste plaats om het studieonderdeel of het curriculum dat wordt geëvalueerd, met name d.m.v. de kwalitatieve terugkoppeling en verbeter suggesties uit de evaluatie. In de tweede plaats kan trendontwikkeling van vakken binnen een opleiding worden gemonitord met behulp van de onderwijsevaluaties. Hiervoor kunnen kwantitatieve oordelen uit de evaluatie worden gebruikt. Daarnaast kunnen onderwijsevaluaties aan de orde komen tijdens het jaargesprek van een docent, maar dan wel uitsluitend in het kader van onderwijsverbetering. Dat wil zeggen dat de toepassing en reflectie op de onderwijsevaluaties van de docent onderwerp van gesprek kunnen zijn en dat de onderwijsevaluaties *niet* gebruikt worden als middel om het onderwijs van de docent te beoordelen.¹

¹ Zie voor correct gebruik daarvoor ook het Handboek Onderwijskwaliteit, hoofdstuk 8 Personeelsbeleid in het kader van onderwijs

Onderwijsevaluatie heeft een cyclisch karakter: de reflectie op de kwaliteit van het onderwijs (kwaliteitsbewaking en -controle) dient te worden gevolgd door het nemen van maatregelen om de kwaliteit zo nodig daadwerkelijk te verbeteren. Daarna is van belang na te gaan of de gewenste verbetering is bereikt door een nieuwe evaluatieronde. Aldus kan de Plan-Do-Check-Act kwaliteitszorgcyclus worden doorlopen en is de cirkel gesloten.

2.2 KWALITEITSCULTUUR

Werken aan kwaliteit van het onderwijs veronderstelt dat alle betrokkenen hetzelfde doel voor ogen hebben en elkaars initiatieven hierin ondersteunen. Bij de evaluatie van het onderwijs is de verbetering van het onderwijs het voornaamste doel. Het evalueren van onderwijs moet niet als doel op zich gezien worden, maar als het begin van het gesprek over onderwijsverbetering. Zo kan het systeem van onderwijsevaluaties bijdragen aan een kwaliteitscultuur rond het onderwijs, waarin alle betrokkenen open en constructief met elkaar in gesprek gaan en gericht zijn op het gemeenschappelijke doel van onderwijsverbetering.

Het docententeam bekleedt in het verzorgen van de kwaliteit van het onderwijs, samen met de opleidingsdirecteur, een sleutelrol. De cursuscoördinator en de bij de cursus betrokken docenten zijn in zekere zin de eigenaars van de kwaliteit van het onderwijs. Vanzelfsprekend heeft dan ook de cursuscoördinator een leidende rol ten aanzien van de onderwijsevaluaties. De cursuscoördinator en de docenten reflecteren op de kwaliteit van het onderwijs, evalueren het onderwijs, in samenspraak met de overige docenten van het team, de opleidingscommissie en de opleidingsdirecteur, in overeenstemming met het evaluatieplan. De cursuscoördinator evalueert het onderwijs onder meer door van de studenten middels een vragenlijst feedback over het onderwijs te verzamelen. De cursuscoördinator kan aan de standaard-studentevaluatievragenlijst in de Evalytics-database beschikbare of eigen-geformuleerde vragen toevoegen om de effectiviteit van specifieke initiatieven van de cursuscoördinator en de docenten in het onderwijs te evalueren en zo nodig bij te stellen; ook geeft de cursuscoördinator een eerste reactie naar de studenten over hun bevindingen in de studentevaluatie en informeert hen over voorgenomen aanpassingen aan de cursus op grond van de studentenevaluatie. Daarnaast organiseert de cursuscoördinator collegiale peer-review van het onderwijs en eventueel een panelgesprek ter evaluatie van het onderwijs.

Uiteraard staat de cursuscoördinator niet alleen in het maken en geven van het onderwijs en het bevorderen van de kwaliteit. Het team rond de cursuscoördinator omvat onder meer opleidingscoördinator, opleidingsdirecteur, opleidingscommissie, faculteitsbestuur, onderwijsbureau en ondersteunend personeel op facultair en centraal niveau. Allen leveren, vanuit ieders professionele rol, hun onmisbare bijdrage aan de kwaliteit van het onderwijs. Een atmosfeer en cultuur waarin verbetering vooropstaat en ieders inbreng wordt geapprecieerd en ieders rol gerespecteerd, waar gewaardeerd wordt in plaats van afgerekend, en waar evaluatie en feedback opbouwend zijn in plaats van veroordelend, zijn dan ook van cruciaal belang om elkaars inbreng in de kwaliteit van het onderwijs te versterken. Intercollegiale reflectie en feedback tussen docenten onderling versterkt voorts de didactische expertise en bevordert empowerment van docenten.

In het evaluatieproces is de student de eerste gesprekspartner van de docent. Op deze wijze worden docent en student beiden in hun kracht gezet en stimuleert het systeem van evalueren hun creativiteit, autonomie en eigenaarschap. Studenten spelen een belangrijke rol in de kwaliteitscultuur. Hun actieve

participatie in de onderwijsevaluaties is onontbeerlijk en hun effect is des te doeltreffender wanneer zij actief en constructief participeren aan het onderwijs en de evaluatie ervan, en hun feedback (en kritiek) op opbouwende wijze weten over te brengen, met respect voor de persoon van de docent. Daarbij hoort ook dat de docent de studenten informeert en hun inbreng waardeert, door hun duidelijk te maken hoe de evaluaties concreet hebben bijgedragen aan de kwaliteit van onderwijs, en hen (met name de studentleden van de OLC en de facultaire en universitaire studentenraden) waar mogelijk te betrekken bij initiatieven ten aanzien van de verbetering van het onderwijs en de bevordering van de kwaliteitscultuur.

Bovenstaande neemt niet weg dat alle betrokkenen vanuit hun eigen professionele rol rekenschap dienen te geven van hun verantwoordelijkheid in het proces van evaluatie. Daarbij hoort het elkaar kunnen aanspreken op ieders verantwoordelijkheid. Een constructieve atmosfeer georiënteerd op het gedeelde doel van onderwijsverbetering bevordert daarbij de ontvankelijkheid van alle betrokkenen.

3 HOE EVALUEREN WE HET ONDERWIJS

3.1 EVALUATIEPLAN

De wijze waarop en wanneer onderwijsevaluaties worden ingezet wordt door het faculteitsbestuur vastgelegd in het (facultaire) evaluatiebeleid. Bij het opstellen van de evaluatieplannen zijn per opleiding de opleidingsdirecteur en de opleidingscommissie betrokken, binnen de kaders van het facultaire en VU-brede beleid.

Het evaluatieplan:

- bepaalt per opleiding welke studieonderdelen geëvalueerd zullen worden in het komende studiejaar; cursussen dienen minstens eens in de drie jaar geëvalueerd te worden met studentenvragenlijsten.
- bepaalt per opleiding met welke instrumenten de cursussen en het curriculum als geheel worden geëvalueerd; een vragenlijst aan studenten is daar één van, maar gebruik van andere evaluatiemethoden, bijvoorbeeld panelgesprekken en collegiale peer-reviews, wordt aanbevolen.
- geeft aan hoe de voorgenomen verbetermaatregelen worden opgevolgd en de onderwijskwaliteit wordt gemonitord.
- bepaalt per opleiding wanneer en met welke frequentie curriculumevaluaties zullen plaatsvinden; het curriculum dient in ieder geval eens in de drie jaar geëvalueerd te worden.
- bepaalt per opleiding welke aspecten van het curriculum als geheel in aanmerking komen voor evaluatie en welke streefdoelen en criteria daarbij worden gehanteerd;
- besteedt ook aandacht aan het evalueren van stages en scripties, en aan de evaluatie van faculteits- en universiteitsminoren.
- bepaalt per opleiding wanneer, met welke frequentie en op welke wijze alumni-onderzoek zal plaatsvinden; de alumni worden minimaal eens per drie jaar bevraagd over de kwaliteit van de

opleiding en de aansluiting ervan op het werkveld met betrekking tot de opleidingsdoelstellingen en het gerealiseerde eindniveau.

- beschrijft per opleiding op welke wijze en met welke frequentie het afnemend veld bij het evaluatieonderzoek wordt betrokken; de Veldadviesraad wordt minimaal eens per jaar bevestigd.
- beschrijft hoe en aan wie (en welke instantie) er wordt gerapporteerd over de resultaten van de onderwijsevaluaties;
- beschrijft de procedures die een goede (cyclische) voortgang van het evaluatieproces ondersteunen;
- bepaalt op welke termijnen (tijdspad) de bovengenoemde activiteiten zullen plaatsvinden en wie zorg draagt voor het implementeren en controleren van de genomen besluiten.

De uitvoering van het evaluatieplan wordt jaarlijks gemonitord door de opleidingsdirecteur en de opleidingscommissie. De opleidingsdirecteur bespreekt de relevante bevindingen met het faculteitsbestuur en neemt adequate maatregelen voor het onderwijs en/of het curriculum.

3.2 VORMEN VAN EVALUATIES

3.2.1 DIGITALE STUDENTEVALUATIES

Digitale studentevaluaties vinden plaats middels VU-brede gestandaardiseerde vragenlijsten via het online evaluatiesysteem Evalytics. Dit systeem geeft docenten de mogelijkheid om een vragenlijst op maat samen te stellen voor de evaluatie van hun onderwijs door de kernvragenlijst uit te breiden met vragen uit de gestandaardiseerde VU-vragenset en aan te vullen met door de docent vrij te formuleren eigen vragen. Studenten vullen de digitale evaluaties in via Evalytics. Docenten en studenten hebben via Evalytics toegang tot de resultaten van de evaluaties en docenten geven een reactie naar de studenten. Omdat de VU-brede standaardvragenlijsten gebruik maken van over langere tijd afgenomen gestandaardiseerde vragen, kunnen de kwantitatieve vraagscores van cursussen worden vergeleken met referentiewaarden op facultair en instellingsbreed niveau. Ook kunnen evaluatieresultaten van vakken en curricula worden vergeleken met eerdere jaren en kunnen trendontwikkelingen zichtbaar worden gemaakt als er jaarlijks wordt geëvalueerd.²

In de studentevaluaties wordt studenten gevraagd naar hun feedback over verschillende aspecten van het onderwijs. Studentevaluaties geven dus informatie over onderwijs *vanuit het perspectief van de student*. Uitkomsten van studentevaluaties dienen daarom met zorg te worden geïnterpreteerd en vergeleken met andere bevindingen, waaronder de evaluatie van de docenten zelf, collega-docenten en andere vormen van onderwijsevaluatie. *Resultaten van studentevaluaties kunnen en mogen niet worden gebruikt als prestatieindicator voor de beoordeling van docenten.*

Cursus

Middels de digitale vragenlijsten kan na afloop van het onderwijs van een cursus een evaluatievragenlijst worden afgenomen. Aspecten die daarbij worden bevestigd zijn o.a. de organisatie

² Het huidige evaluatiesysteem Evalytics is in gebruik sinds september 2021. Sindsdien zijn ook de standaardvragen herzien en worden referentiescores voor VU-brede vragen vanaf die datum opnieuw opgebouwd.

van de cursus, kwaliteit van de leermiddelen, leereffect, mate waarin de docent heeft bijgedragen aan het leereffect, mate waarin de toetsing een meting is van geleerde kennis en vaardigheden. Aan de hand van de evaluatieresultaten kan de docent verbeteringen aanbrengen aan het onderwijs.

Het is voor kwaliteitsbewaking niet nodig om elk jaar alle studieonderdelen te evalueren. Voorgeschreven is dat elk onderdeel minstens éénmaal in de drie jaar met studentenvragenlijsten wordt geëvalueerd. Vaker evalueren door middel van een vragenlijst wordt aanbevolen in het geval het vak aanzienlijk is gewijzigd; bepaalde onderwijsaspecten kwalitatief te kort blijkt te schieten zodat nagegaan kan worden of er sprake is van verbetering; het curriculum als geheel wordt veranderd; het vak een andere plaats krijgt binnen het curriculum; er sprake is van een verandering in leermiddelen of onderwijsmethode of toetsvorm (bijvoorbeeld een ander boek of de invoering van ICT of een multiple-choice toets).

Een gefaseerde aanpak, waarbij alle cursussen niet elk jaar, maar om de paar jaar met studentenvragenlijsten worden geëvalueerd, verdient de aanbeveling om te voorkomen dat de studenten te veel evaluaties moeten invullen, waarmee hun bereidheid om aan evaluaties mee te doen, en daarmee de respons, afneemt.

Curriculum

Naast cursusaspecten kunnen ook cursus-overstijgende aspecten van het curriculum worden geëvalueerd. Het gaat hierbij dan om onder meer samenhang tussen vakken, opbouw en niveau van het programma en de afgestudeerden, studeerbaarheid en studielast, voorzieningen, aansluiting van het programma op de eindtermen/vooropleiding/vervolgopleiding/arbeidsmarkt, de didactische en onderwijskundige aspecten en de roostering. Hiervoor kunnen ook digitale studentenvragenlijsten worden uitgezet in Evalytics. Deze kunnen aan het eind van een collegejaar, of aan het eind van de gehele opleiding worden verstuurd naar de studenten. Ook voor de curriculumevaluatievragenlijsten geldt dat ze niet ieder jaar afgenomen hoeven te worden; aangeraden wordt om dit eens in de 3 jaar te doen. Hierbij worden in elk geval zowel docenten als studenten betrokken, en mogelijk ook alumni en het afnemend veld. Aanbevolen wordt de curriculumevaluatie in te zetten voorafgaand aan zowel de midterm review als de visitatie. Om een goede respons te verkrijgen, is het raadzaam de curriculumevaluatie duidelijk onder de aandacht te brengen van de studenten.

Minor, honours en andere 'mini-curricula'

Voor de minor en het honourstraject zijn VU-brede studentvragenlijsten voor het onderwijs beschikbaar. Ook hierbij gaat het met name om cursusoverstijgende aspecten als samenhang tussen vakken, niveau, etc. Aangeraden wordt om voor deze onderwijseenheden eens in de 3 jaar een evaluatie uit te zetten, en hierbij docenten, studenten en zo mogelijk ook alumni en het afnemend veld te betrekken.

Stage en scriptie

De stage en scriptie zijn belangrijke studieonderdelen om te evalueren, vanwege hun eigen aard, middels een eigen vragenlijst. Hierbij komen aspecten aan de orde zoals inhoudelijke en organisatorische aspecten, begeleiding, beoordeling en studiebelasting. Vanwege het één-op-één karakter van de relatie tussen student en begeleider, dient met de privacy van studenten extra zorgvuldig te worden omgegaan. Dat kan bijvoorbeeld, door evaluatie van de stage of scriptie te laten plaatsvinden ná de beoordeling van het werk van de student door de docent.

NSE

De Nationale Studenten Enquête ([NSE](#)) is een uitgebreide vragenlijst over onderwijsaspecten op programmaniveau, die op hogescholen en universiteiten in Nederland wordt afgenomen door Studiekeuze123. Dit maakt onderlinge vergelijking en ranking mogelijk, hetgeen jaarlijks wordt gepubliceerd.³ De NSE vragenlijst bevroagt studenten van alle ho-instellingen op de volgende kernthema's: algemene tevredenheid, inhoud en opzet, studiebegeleiding, docenten, toetsing en beoordeling, betrokkenheid en contact, aansluiting beroepspraktijk/beroepsloopbaan, studeren met een ondersteuningsbehoefte. Daarnaast worden thema's gekozen door de instelling zelf. De resultaten van de NSE worden ontsloten door middel van een dashboard in [VUdata](#).

3.2.2 UITKOMSTEN DIGITALE STUDENTEVALUATIES

Op basis van de bevindingen uit de verschillende instrumenten voor evaluatie van het onderwijs kunnen maatregelen en besluiten worden genomen die bijdragen aan een daadwerkelijke onderwijsverbetering. Via verschillende kanalen worden de verantwoordelijken (onder meer het faculteitsbestuur als eindverantwoordelijke en cursuscoördinatoren als directe verantwoordelijken), de opleidingscommissie en de studenten op de hoogte gebracht van de evaluatieresultaten. Voor de resultaten uit de studentevaluatievragenlijsten is dat:

1. Docentrapportage aan de cursuscoördinator via Evalytics. In deze rapportages staan naast de evaluatiescores van de cursus ook de facultaire gemiddelden en een VU-breed referentie-interval om de cursusscores aan te refereren. Tevens zijn hierin waar mogelijk trend-gegevens en de woordelijke commentaren van de studenten op de open vragen opgenomen. Rapportages van cursusevaluaties zijn beschikbaar voor de evaluatiecoördinator, de cursuscoördinator, de andere bij de cursus betrokken docenten, de opleidingsdirecteur, de opleidingscommissie en de examencommissie. De opleidingsdirecteur besluit of het zinvol is om evaluatierapportages binnen het docententeam te delen.
2. Studentrapportage aan studenten via Evalytics, met daarin een grafische samenvatting van (een selectie van) resultaten, aangevuld met een reactie op de uitkomsten van de cursuscoördinator. Schriftelijke commentaren van studenten en scores m.b.t. de docent(en) zijn hierbij vanwege privacy-overwegingen niet inbegrepen.
3. Managementrapportages. Een rapport met facultaire en VU-brede referentiescores voor opleidingsdirecteuren en faculteitsbesturen. Middels deze rapporten is het mogelijk om van de vakken de kwantitatieve vraagscores onderling, en in relatie tot VU- en faculteitsgemiddelden met elkaar te vergelijken. Hiervoor worden in de rapporten de volgende facultaire indicatoren gedefinieerd ten aanzien van de inhoud en de toetsing, die kunnen worden gebruikt om ontwikkelingen, positief dan wel negatief, te monitoren:
 - het percentage cursussen met een gemiddelde score van 3,5⁴ of hoger op de vraag: "Mijn samenvattende waardering van deze cursus".

³ Studiekeuze123, die de afname van de NSE verzorgt, publiceert benchmarkrapporten. Ook worden de vergelijkende resultaten gepubliceerd door Elsevier, en door de Keuzegids.

⁴ In de praktijk blijkt dit getal als grenswaarde goed te werken als signaalfunctie om verbeteractie te overwegen.

- het percentage cursussen met een gemiddelde score van 3,5 of hoger op de vraag: “De toetsing was een goede graadmeter voor wat ik in deze cursus heb geleerd”.

Let wel: bovenstaande indicatoren zijn bedoeld om op *opleidings- of faculteitsniveau* ontwikkelingstrends te onderzoeken, niet om afzonderlijke cursussen als voldoende of onvoldoende te beoordelen. Daarvoor is het nodig bevindingen uit verschillende bronnen te vergelijken, waaronder de evaluatie van de docenten zelf.

In verband met te schrijven zelfevaluatie-rapporten is het van belang de bovenstaande rapportages goed te archiveren, aangezien deze voor de zelfevaluatie-rapporten een voorname bron zijn. Hiervoor is het [Digitaal Onderwijsdossier \(DOD\)](#) beschikbaar.

3.2.3 RESPONS DIGITALE STUDENTEVALUATIES

Bij de digitale studentenvragenlijsten bestaat het gevaar van een (te) lage respons op de vragenlijsten, en daardoor een beperkte representativiteit van de evaluatieresultaten voor de bevroegde groep. Hierom is het belangrijk te letten op factoren die de respons beïnvloeden.

Doel en belang duidelijk maken

In de eerste plaats is het van belang duidelijk uit te leggen wat het doel is van de studentevaluatievragenlijsten, nl. onderwijsverbetering. Daarbij blijft vaak onderbelicht hoe waardevol de oordelen van studenten zijn. Waardevol, omdat studenten als enige groep betrokkenen het gegeven onderwijs daadwerkelijk ervaren, zodat hun perspectief ook niet overgenomen kan worden door andere betrokkenen. In die zin zijn zij ervaringsdeskundigen die niet gemist kunnen worden. Het benadrukken van het belang en de waarde van de studentevaluaties kan een substantiële bijdrage leveren aan de respons op de vragenlijsten.

Terugkoppeling resultaten en reactie docent

Een tweede mogelijke oorzaak van een lage respons, die door studenten dikwijls naar voren wordt gebracht, is dat studenten niet weten wat er wordt gedaan met de uitkomsten van de studentevaluaties, en daar ook geen bewijs van zien. Men ziet niet duidelijk wat er verandert als gevolg van de moeite die men heeft genomen om een vragenlijst in te vullen.

Het systeem met de evaluatievragenlijsten via Evalytics voorziet hierin, doordat de studenten, zodra de gegevens verwerkt zijn, een samenvatting krijgen van de resultaten. Docenten worden geacht daarbij ook een reactie te geven: wat vinden zij van de resultaten en wat stellen zij zich voor er mee te gaan doen. De opleidingsdirecteur maakt met docenten afspraken over dat zij hierover terugkoppelen naar de studenten, en de opleidingscommissie volgt het jaar erop of de voorgestelde verbeteringen zijn gerealiseerd en hun vruchten hebben afgeworpen. De verwachting is dat naarmate de docent er beter in slaagt duidelijk te maken dat de mening van studenten van belang is en kan laten zien wat de docent wil gaan veranderen, de bereidheid van studenten om vragenlijsten in te vullen zal toenemen. Ook als de docent aan het begin van een collegereeks aangeeft welke veranderingen zijn doorgevoerd naar aanleiding van eerdere evaluaties helpt dat studenten in te zien dat hun mening er wel degelijk toe doet.

Door gedurende de cursus het onderwijs te evalueren (zie verder onder 3.2.4) kunnen studenten meteen profiteren van de aanpassingen die docent doorvoert op basis van de evaluatie-uitkomsten.

Daarmee ervaren zij direct de waarde van hun feedback en opmerkingen en het belang van het invullen van de evaluatievragenlijsten. Daarnaast kan het voor de respons helpen studenten erop te wijzen dat evaluaties in docententeams worden besproken en gemaakte opmerkingen in de ene cursus invloed kunnen hebben op andere cursussen die deze studenten zelf nog gaan volgen.

Waarborg privacy studenten en docenten

Tot slot is ook het vertrouwen dat studenten hebben in hoe er met de privacy van de student wordt omgegaan van invloed op de respons op de studentevaluaties. Voor de studentevaluaties betekent dit, dat privacy van de student, die de evaluatievragenlijst invult, en van de docent, op wie de evaluatie deels betrekking heeft, gewaarborgd moeten zijn. Dat houdt in dat antwoorden die de student geeft op de vragenlijst, niet mogen worden gekoppeld aan de identiteit van de student zonder een gerechtvaardigd belang van de instelling of de toestemming van de student. De scores en commentaren die betrekking hebben op de docent mogen alleen toegankelijk zijn voor personen die dat voor hun werk nodig hebben, zoals de opleidingsdirecteur, de opleidingscommissie en uiteraard de docent zelf. Toegang tot de rapporten in lijn is met de AVG.⁵

De wijze waarop de antwoorden van de student, tezamen met data over de identiteit van de student, worden opgeslagen, verwerkt en geanalyseerd, dient duidelijk te worden gecommuniceerd aan de studenten.⁶ Dit niet alleen vanwege de verplichting op grond van de privacywetgeving, maar ook om een hoge respons zo goed mogelijk te bevorderen. Hiervoor is een privacy statement ten aanzien van de digitale studentevaluatievragenlijsten beschikbaar via vu.nl en opgenomen in de vragenlijst.

Hoe groot moet de respons zijn?

Op basis van onderzoek van Nulty (2008)⁷ kan worden gesteld dat de benodigde respons bij een studentevaluatie samenhangt met het aantal deelnemers in de bevroegde groep. Cursussen met een relatief groot aantal deelnemers behoeven een lager responspercentage dan die met een relatief gering aantal cursisten. Zo geeft Nulty een indicatie van een benodigd responspercentage van 75% bij een groepsgrootte van 10 studenten en 21% bij 100 studenten. Deze indicaties zijn geen harde grenswaarden die onder alle omstandigheden gelden. Een 'te lage' respons betekent in het algemeen dat het niet verantwoord is te generaliseren naar de totale groep. Dat betekent niet dat de mening van de weinige studenten die de vragenlijst wel hebben ingevuld er helemaal niet toe doet. Als de oordelen van deze weinigen sterk met elkaar overeenkomen, zoals is af te leiden uit frequentieverdeling van de oordelen, wordt de betekenis al sterker.

Maar afgezien daarvan: zelfs de mening van één respondent kán voor de docent nuttige of belangrijke of interessante informatie opleveren. In zo'n geval is het uiteraard van belang of de docent zich in de feedback van de student(en) herkent. Bovendien is het wenselijk elk evaluatieresultaat in zijn context te bekijken en in geval van een lage respons naar een verklaring te zoeken. Aanbevolen wordt dat de

⁵ De Algemene Verordening Gegevensbescherming is van kracht sinds mei 2018.

⁶ Het systeem dat vanaf 2021 wordt gebruikt voor de studentevaluatievragenlijsten op de VU, Evalytics, verwerkt de antwoorden van de student op de evaluatievragenlijsten vertrouwelijk, d.w.z. dat identiteit en antwoorden van individuele studenten niet bekend zijn bij de faculteit en opleiding van de student. Zie ook privacy statement ten aanzien van de digitale studentevaluatievragenlijsten op vu.nl.

⁷ Nulty, D.D. (2008). The adequacy of response rates to online and paper surveys: What can be done? *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 33, 301-314.

docent ook in geval van een 'te lage' respons de weinige studenten die wel gereageerd hebben laat weten wat hij van hun feedback vindt.

3.2.4 KWALITATIEVE VORMEN VAN STUDENTEVALUATIES

Met de standaard studentevaluatievragenlijsten aan de Vrije Universiteit bestaat langdurige ervaring als instrument voor de evaluatie van onderwijs. Echter, op de vraag wat docenten en opleiding concreet kunnen doen om het onderwijs te verbeteren, geven kwantitatieve, gestandaardiseerde evaluatievragenlijsten slechts beperkt antwoord. In de open commentaren krijgen studenten weliswaar de gelegenheid sterke punten te noemen en verbeter suggesties te geven, maar dat levert niet altijd voldoende informatierijke input op.

Daarom moedigt de VU het aan naast de digitale studentevaluaties aanvullende, kwalitatieve, evaluatiemethoden in te zetten. Deze methoden maken het mogelijk gericht te vragen naar specifieke onderwijsonderdelen (bijvoorbeeld het effect van een nieuwe werk- of toetsvorm), om meer door te vragen naar de achtergrond van ervaringen en oordelen, en om samen met de gesprekspartners verbetermogelijkheden te inventariseren. Net als de studentvragenlijsten in Evalytics, kunnen deze methoden *gedurende* de onderwijsperiode ingezet worden: de resultaten kunnen al tijdens het onderwijs worden benut om de cursus waar nodig aan te passen, bij lastig gebleken onderdelen extra ondersteuning te bieden, of om studenten (beter) uit te leggen waarom voor een bepaalde aanpak is gekozen. Een positief neveneffect van gesprekken en intervisie op een regelmatige basis is dat ze kunnen bijdragen aan de cohesie, het leer- en werkklimaat en de kwaliteitscultuur in de opleiding.

Hierna volgt de beschrijving van een aantal kwalitatieve evaluatiemethoden, met verwijzing naar suggesties en voorbeelden. De genoemde methoden hebben betrekking op verschillende niveaus (bijvoorbeeld cursus- of opleidingsniveau), verschillende momenten (tijdens het onderwijs of na afloop) en verschillende partners in het onderwijsproces (studenten, docenten, opleidingscommissies, alumni). Er is een handleiding beschikbaar op VU.nl met een uitgebreide toelichting op de verschillende vormen.

Snelle (online) inventarisatie van sterke punten en suggesties

Er zijn verschillende manieren om tussentijds of aan het einde van een cursus feedback van studenten over het aangeboden onderwijs te verzamelen. Hiervoor kunnen bijvoorbeeld digitale middelen worden ingezet als Mentimeter, Kahoot en GoSoapBox; ook kan laagdrempelig gebruik worden gemaakt van eenvoudige middelen als de Post-it methode, of van papieren formulieren.⁸

De online tools geven docenten de mogelijkheid om studenten te vragen naar specifieke aspecten van een cursus of college. De docent legt tijdens een onderwijsbijeenkomst de zelf-geformuleerde vragen voor aan de studenten. De studenten geven hun reactie via de mobiele telefoon: de antwoorden worden direct (geanonimiseerd) zichtbaar op het scherm en de docent kan vervolgens, op hetzelfde of een later moment, een reactie geven op de bevindingen van studenten.

Een snelle manier om halverwege of aan het eind van een cursus feedback te verzamelen is de Post-it-methode. Studenten beantwoorden op twee kleuren post-its twee vragen: 'Wat moet blijven in deze cursus?' en 'Wat kan beter?' Een voordeel van deze methode is dat iedereen gelegenheid heeft om

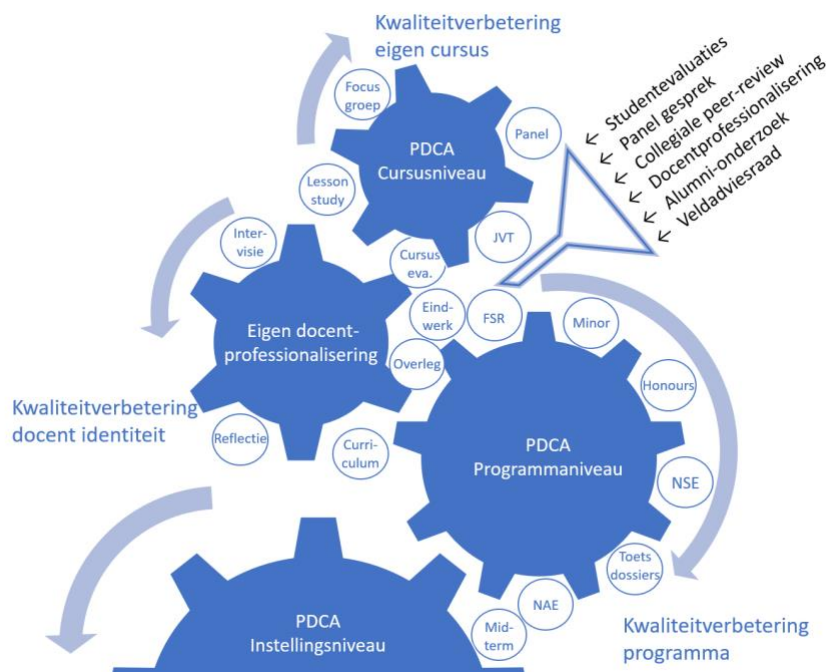
⁸ Zie voor een uitgebreidere beschrijving van deze en volgende methoden de Handleiding kwalitatieve vormen voor het evalueren van onderwijs op VU.nl

input te geven en ook de stillere studenten aan bod komen. Je kunt met deze methode ook waardevolle input over andere onderwerpen krijgen, bijvoorbeeld door te vragen welke onderdelen studenten het lastigst vinden en op welke gebieden ze meer uitleg of oefening zouden willen.⁹

Panelgesprekken

Bij panelgesprekken wordt met een groep studenten een gesprek gevoerd over het onderwijs. Het gesprek kan betrekking hebben op een specifieke module (cursus), een semester of jaar uit de opleiding of het curriculum als geheel; het gesprek kan gevoerd worden met een representatieve selectie uit de groep studenten, bijvoorbeeld met een vaste groep jaarvertegenwoordigers of door (student)leden van de opleidingscommissie, maar ook met specifieke groepen, zoals studenten die een cursus als verplicht onderdeel van hun programma volgen of internationale studenten binnen een opleiding. Voordelen van het panelgesprek is dat kwalitatieve input op het onderwijs mogelijk is, waarbij er bovendien dieper kan worden ingegaan op specifieke onderwerpen. Nadeel van het panelgesprek is dat slechts een beperkte groep studenten ondervraagd kan worden en dat het voeren van een gesprek tamelijk arbeidsintensief is. Ook kan het voor studenten sociaal moeilijk zijn om in een panelgesprek echte kritiek te geven.¹⁰

Bij de jaarvertegenwoordiging (JVT), waarin enkele studenten van één bepaald studiejaar zitting hebben, wordt gekeken naar één specifiek jaar van de opleiding. Elke cursus van dat jaar wordt geëvalueerd. De JVT vraagt de studenten uit dat jaar naar hun mening over de cursus, waarna ze zelf intern evalueert om tot een advies te komen. Een vertegenwoordiging van de JVT gaat in gesprek met de cursuscoördinator waardoor de verschillende visies besproken worden en de cursus waar nodig verbeterd kan worden.

⁹ Zie voor nadere informatie en voorbeelden van deze methoden de handleiding op VUweb.

¹⁰ Zie voor voorbeelden van het gebruik van panelgesprekken de handleiding op VUweb.

3.2.5 COLLEGIALE EVALUATIES

Peer review / intercollegiale intervisie

Docenten hebben door hun didactische deskundigheid een uniek perspectief op de kwaliteit van het onderwijs en het niveau daarvan. Collega-docenten zijn daarom bij uitstek in staat om collegiaal het onderwijs te helpen verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld door elkaars onderwijsmateriaal, cursusbeschrijving, toetsing e.d. te reviewen en becommentariëren. Ook kunnen (zowel ervaren als minder ervaren) docenten bijvoorbeeld een keer een college, werkgroep of andere onderwijsbijeenkomst bijwonen om hierop terugkoppeling te geven. Naast de plaats die peer review heeft in het evalueren van het onderwijs, is peer review ook een onderdeel bij het doorlopen van de toetscyclus.¹¹

Methoden van peer review door docenten in het onderwijs

Bij peer review staat het van elkaar leren door docenten centraal. Dit kan op grofweg drie manieren:

1. Observatie tijdens de onderwijsbijeenkomst: de docent krijgt feedback van een collega-docent die een onderwijsbijeenkomst heeft bijgewoond. De feedback kan worden gegeven aan de hand van een beoordelingsformulier.
2. Een variant hierop is de *Lesson Study*: hierbij werkt een team leraren in een professionele leergemeenschap samen aan het cyclisch ontwerpen, uitvoeren en evalueren van een onderwijsbijeenkomst (les) voor studenten (zie verder hieronder).
3. Gestructureerd intervisiegesprek tussen docenten onderling over werkvraagstukken waar zij mee te maken hebben. De docent kan zodoende leren over zichzelf en de effectiviteit van zijn/haar handelen vergroten.

Observatie en feedback

Door het bezoeken of bekijken van video-opnamen van één of meerdere onderwijsbijeenkomsten kunnen docenten waardevolle feedback op elkaars doceractiviteiten en cursussen geven. Zo kunnen bijv. alle docenten in principe één keer per jaar een onderwijsbijeenkomst bezoeken van een collega. Hiervoor kan aan het begin van het cursusjaar een rooster worden gemaakt.

Bij het bespreken van de observaties is het van belang de focus niet alleen te leggen op het geobserveerde gedrag, maar ook het waarom van het gedrag. Voor een goede nabespreking helpt het als de observator vooraf een paar observatiepunten noteert met concreet waarneembaar gedrag, passend bij de eigen leerbehoefte, bijvoorbeeld op een standaard feedbackformulier.¹² Voor specifieke aandachtspunten bij de observatie kan het beoordelingsinstrument BKO worden geraadpleegd. Van een gestructureerde nabespreking met behulp van *laddering interview* (identificeren van doelsystemen) of *stimulated recall interview* (wat waren de eigen overwegingen) zullen zowel de observator als de geobserveerde samen verder leren. Tip, bespreek daarna: Hoe verhouden de doelen en overwegingen zich ten opzichte van de onderwijsvisie, de diverse eindtermen/competenties en de plek waar de cursus zich in het curriculum bevindt?

¹¹ In het VU Toetskader (van kracht sinds 2018) is peer review één van de pijlers onder de kwaliteitsbewaking van toetsing.. De collega-docent is hierbij een sparring-partner om de wijze en de inhoud van toetsing continu te verbeteren en een aanvulling te geven op de reflectie van de docent zelf.

¹² Zie voor voorbeelden van het gebruik van feedbackformulieren de handreiking op VU.nl.

Intervisie

Bij intervisie dragen collega's geen verbeterpunten of oplossingen aan, maar helpen ze een collega-docent een specifiek probleem te analyseren en oplossingsrichtingen te verkennen. Zo'n probleem kan bijvoorbeeld zijn: de studenten in mijn werkgroep zijn zo passief, het lukt me niet om ze in beweging te krijgen. Of: de opkomst bij mijn colleges in het tweede jaar wordt steeds lager. Of: studenten scoren altijd zo laag op onderdeel x van de toets.

Er bestaan verschillende methoden die de deelnemers aan de intervisie helpen het probleem systematisch te verkennen en om niet meteen in eigen oplossingen te schieten ('wat ik altijd doe...'). Een van de meest bekende en basale is de incidentmethode. Bij deze strak gestructureerde methode wordt in 90 minuten samen met collega's een concreet en recent werkvoorzak nader onderzocht, die één van de deelnemers inbrengt en waar hij of zij graag op wil reflecteren en advies bij kan gebruiken.¹³

Een andere praktisch toe te passen methode is de GROW-methode, waarbij vooral het doel centraal staat. Wat is het doel van het oplossen van het probleem en op welke mogelijk manieren is dat doel te bereiken. Een methode die niet in een groep hoeft, maar ook goed werkt in een duo. Het neemt meestal ongeveer 30 minuten in beslag.

Heeft men diverse reflecties achter de rug, dan is het mogelijk aantrekkelijk om met behulp van het ui-model van Korthagen of het model van professionele identiteit (Manon Ruijters) tot diepere inzichten te komen.

Lesson study

Bij lesson study staat het samen ontwerpen of verbeteren van lessen met collega's centraal. Onder begeleiding van een lesson study coach wordt een cyclus gevolgd van onderzoeksthema, uitvoering en observatie, reflectie en herontwerp. Binnen een vakgroep, sectie of een groep docenten met soortgelijke lesactiviteiten is dit een effectieve manier van evalueren en verbeteren.¹⁴

3.2.6 ALUMNI-EVALUATIES EN EXTERNE STAKEHOLDERS

Het alumnibeleid is een belangrijke pijler in de onderwijskwaliteitszorg. In het huidige accreditatiestelsel wordt onderscheid gemaakt tussen de beoordeling van de instellingsbrede kwaliteitszorg (Instellingstoets Kwaliteitszorg - ITK) en de beoordeling van opleidingen zelf (beperkte opleidingsbeoordeling). Volgens de standaarden van de ITK heeft de instelling zicht op de mate waarin haar visie op de kwaliteit van haar onderwijs wordt gerealiseerd, en meet en evalueert zij regelmatig de kwaliteit van haar opleidingen, niet alleen bij studenten, maar ook bij alumni en vertegenwoordigers van het afnemend veld.

Naast beoordeling volgens de standaarden van de ITK wordt in de opleidingsaccreditatie beoordeeld of in het curriculum recht wordt gedaan aan eisen die vanuit de het afnemend werkveld gesteld worden. Dit betreft zowel de eindtermen als het programma. Feedback van alumni geeft zowel waardevolle input voor goede voorlichting over de opleiding, als inhoudelijke suggesties voor mogelijke aanpassingen in het onderwijs. Alumni worden bevraagd op de aansluiting van de opleiding

¹³ Zie voor een voorbeeld van een intervisiebijeenkomst de handreiking op VU.nl en <https://vu.nl/nl/onderwijs/professionals/cursussen-opleidingen/intervisie-voor-docenten>.

¹⁴ Zie bijv. <https://stichting-leerkracht.nl/kennisbank/lesson-study/>

bij de behoeften van het werkveld. Naast de focus op beroepsrelevante competenties is explicitering van de academische vorming van onze studenten door middel van de academische kern, relevant. Door afstemming van onder meer eindtermen van opleidingen en de eisen van het afnemend veld, wordt gewaarborgd dat afgestudeerden voldoende zijn voorbereid op de arbeidsmarkt.

NAE

Eén van de bronnen is de tweejaarlijkse Nationale Alumni Enquête. Deze landelijke enquête wordt afgenomen onder recent afgestudeerde masterstudenten en biedt inzicht in de arbeidsmarktintrede van afgestudeerden en de aansluiting van de opleiding.

Alumnimonitor VU

Naast de NAE enquête is inzicht in het verloop van een loopbaan en de relatie tot de genoten opleiding wenselijk, evenals een beeld van de mate waarin onze alumni academici zijn die handelen zoals de onderwijsvisie beoogt. Er is een [VU Alumnimonitor](#) ontwikkeld waarmee carrièrepatronen van afgestudeerden inzichtelijk gemaakt worden voor faculteiten. Faculteiten kunnen aan deze monitor specifieke vragen toevoegen. De VU alumnimonitor wordt tweejaarlijks in het najaar afgenomen.

Andere alumni-enquêtes

Opleidingen nemen ook zelf periodiek enquêtes af onder de eigen alumni. Het bevragen van alumni kan bijvoorbeeld een half jaar voor het schrijven van het zelfevaluatierapport of enkele jaren na een ingrijpende curriculumherziening plaatsvinden.

Over de uitkomsten van de NAE, de VU Alumnimonitor en andere alumni enquêtes wordt jaarlijks gerapporteerd in het onderwijs- en opleidingsjaarverslag.

Veldadviesraad

Veldadviesraden hebben een adviserende rol in de borging van de kwaliteit van de opleiding en de aansluiting van de opleiding op de behoeftes van de arbeidsmarkt. Door het afnemend veld in contact te brengen met de vormgevers van het onderwijs, krijgt men een goed beeld van de ontwikkelingen in de verschillende sectoren van het werkveld. Faculteiten nemen op deze wijze kennis van de wensen en mogelijke eisen die de verschillende werkvelden stellen aan pas afgestudeerde academici. De opleidingen kunnen op hun beurt hiermee rekening houden bij de vormgeving van het onderwijsprogramma.

Een faculteit stelt veldadviesraden in per (cluster van) opleiding(en). Deze raden evalueren bachelor- en masteropleidingen op het gebied van aansluiting op de arbeidsmarkt. Daarbij wordt in ieder geval ingegaan op de volgende vragen:

- a. hoe goed bereiden de opleidingen de (toekomstige) afgestudeerden voor op het werkveld?
- b. welke wensen c.q. eisen stelt het werkveld aan de afgestudeerden en hoe sluiten de opleidingen daarbij aan?
- c. wat zijn mogelijke arbeidsplekken voor afgestudeerden?

Aanbevelingen veldadviesraad

- Aanbeveling voor de omvang van de Veldadviesraad is een minimum van 5 en maximum van 10 leden.
- De Veldadviesraad komt eenmaal per jaar bijeen.
- Aangeraden wordt om bij elke bijeenkomst van de adviesraad een vooraf vastgesteld minimaal aantal leden aanwezig te laten zijn van tenminste vijf leden.
- Het faculteitsbestuur benoemt de voorzitter voor een periode van drie jaar, met mogelijkheid tot verlenging met maximaal drie jaar.
- De faculteit wijst een medewerker aan die fungeert als facultair contactpersoon voor de voorzitters van de adviesraden en opleidingsdirecteuren.
- De faculteit wijst een secretaris aan die verantwoordelijk is voor het initiëren, ondersteunen en verslagleggen van de bijeenkomsten.
- Het verdient de aanbeveling om eens in de twee jaar een facultaire bijeenkomst te laten plaatsvinden met alle adviesraden om wederzijds kennis en ervaring te delen. Hierbij zijn docenten, opleidingsdirecteur(en) en Portefeuillehouder Onderwijs aanwezig.
- Documenten die aan de Veldadviesraad worden voorgelegd zijn bijvoorbeeld: curriculumplannen, resultaten van alumni-enquêtes, zelfevaluatierapporten, rapportages van midterm reviews, opleidingsjaarverslagen, NSE-scores, sectorplannen etc.
- Over de verbeterpunten aangedragen door de Veldadviesraad wordt jaarlijks gerapporteerd in het opleidingsjaarverslag.

3.3 BETROKKENEN EN TAKEN BINNEN DE FACULTEIT

Bij onderwijsevaluatie zijn veel verschillende personen of instanties betrokken. De (eind)verantwoordelijkheid voor de evaluatie ligt bij het faculteitsbestuur. Betrokkenen binnen de faculteiten zijn:¹⁵

- cursuscoördinator – voert de onderwijsevaluatie uit overeenkomstig het evaluatieplan, stelt de inhoud van de evaluatievragenlijst vast (desgewenst ondersteund door de evaluatiecoördinator), organiseert de collegiale peer-evaluatie met collega-docenten, neemt deel aan een eventueel panelgesprek en bespreekt de resultaten van de verschillende evaluatie-instrumenten met de andere docenten en geeft een reactie naar de studenten. De cursuscoördinator kan overwegen om op verschillende momenten gedurende de cursus feedback te verzamelen door aan het begin van de cursus de wederzijdse verwachtingen met de studenten te bespreken; tussentijds te evalueren om de cursus bij te kunnen sturen; na afloop van de cursus te evalueren om het onderwijs en/of de toetsing voor een volgende cyclus van de cursus te kunnen verbeteren. Voert in samenspraak met de docenten en de opleidingsdirecteur de eventuele benodigde aanpassingen door in het onderwijs.

¹⁵ De taken van de betrokkenen die worden genoemd in deze paragraaf vallen onder de verantwoordelijkheid van deze betrokkenen. De uitvoering kan ook door een andere partij of in samenwerking met een andere partij plaatsvinden.

- cursuscoördinator en docenten – reflecteren op hun onderwijs en nemen initiatief om hun onderwijs te verbeteren en gebruiken daarbij onderwijsevaluaties; cursuscoördinator en docenten bepalen de keuze van de wijze waarop verbeterinformatie wordt verzameld, en gebruiken daarvoor meerdere en verschillende soorten evaluatie-instrumenten. Cursuscoördinator en docenten gebruiken naast kwantitatief gescoorde vragen in de studentenvragenlijsten ook meer kwalitatieve manieren om verbeteringsuggesties te verzamelen,¹⁶ zodat verschillende bronnen van informatie elkaar aanvullen. Zij betrekken collega-docenten, student-assistenten en docent-assistenten bij input voor verbetering van met name didactische aspecten van de cursus, bijvoorbeeld door middel van collegiale feedback of reflectie. Zij brengen het belang van studentevaluaties onder de aandacht bij studenten en vertellen hen hoe de vorige evaluatie is gebruikt om de cursus aan te passen. Zij bespreken ook met studenten dat een constructieve en niet-kwetsende wijze van commentaar geven in de studentevaluaties het meest effectief is. Achteraf ontvangen de docenten de evaluatierapportages van de cursuscoördinator, die de evaluatie-uitkomsten en de mogelijke verbeteringen aan de cursus met hen bespreekt.
- studenten – hebben een stem in en leveren een bijdrage aan de kwaliteit van het onderwijs; hun feedback draagt bij aan de verbetering van het onderwijs. Studenten vullen de studentevaluatievragenlijsten in en krijgen (een selectie van) de resultaten van de evaluatie, met een reactie van de cursuscoördinator.¹⁷ Studenten krijgen altijd een gelegenheid om hun feedback over de cursus te adresseren, ook buiten de formele evaluatie om, waardoor het engagement van studenten met het onderwijs wordt versterkt. Dat kan een positief effect hebben op de leeropbrengst van het onderwijs voor studenten. Aandacht aan waarde van en de manier waarop studenten constructief feedback kunnen geven aan docenten en aan elkaar (bijvoorbeeld als onderdeel van een cursus ‘wetenschappelijke vaardigheden’ in de opleiding) draagt bij aan de ontwikkeling van een academische attitude bij studenten. Studenten begrijpen dat het bij de onderwijsevaluatie niet gaat om de beoordeling van de docent als persoon, maar om de verbetering van het onderwijs. Door al tijdens de cursus met studenten in gesprek te gaan over verwachtingen en mogelijke verbeteringen, kunnen zij sneller profiteren van de feedback die zij geven op de cursus dan wanneer zij alleen achteraf om hun input worden gevraagd. Studenten kunnen hun input over het onderwijs geven of zelf deelnemen als student-lid aan medezeggenschapsgremia zoals opleidingscommissie, studentassessoren, facultaire jaarvertegenwoordigers, facultaire en universitaire studentenraad.
- faculteitsbestuur – geeft de opdracht voor de evaluatie en mandateert de opleidingsdirecteur voor het vaststellen van het evaluatieplan en het nemen van maatregelen ter bevordering van de onderwijskwaliteit. Het faculteitsbestuur initieert een open dialoog over verbetering van het onderwijs. Het faculteitsbestuur stimuleert engagement en draagvlak voor alle betrokkenen in de onderwijsevaluaties zodat een effectieve en inspirerende kwaliteitscultuur ontstaat. Zij faciliteert

¹⁶ Zie voor een uitgebreide beschrijving van de mogelijkheden voor verschillende instrumenten de Handleiding kwalitatieve vormen van onderwijsevaluatie in de bijlage.

¹⁷ Studenten ontvangen een grafische weergave van de evaluatieresultaten op de vragen over de inhoudelijke kwaliteit van de cursus; de mate waarin deze goed was georganiseerd; het leereffect; en de validiteit van de toets. Studenten ontvangen geen scores over de beoordeling van de docent, en ook geen inzage in de tekstuele commentaren die de studenten hebben gegeven in de evaluatievragenlijst.

en stimuleert docenten, opleidingsdirecteuren en opleidingscommissies in hun rol ten aanzien van de onderwijsevaluaties. In een duidelijk geformuleerd evaluatiebeleid worden maatregelen ter versterking van de rollen van de betrokkenen en de uitvoering van de onderwijsevaluatie verankerd.

- opleidingsdirecteur – stelt in overleg met de opleidingscommissie het evaluatieplan vast en overlegt met docenten over de planning van de cursusevaluaties en de wijze waarop deze wordt uitgevoerd. De opleidingsdirecteur bespreekt de resultaten van de onderwijsevaluaties met de opleidingscommissie en met docenten en neemt zo nodig maatregelen om het onderwijs te verbeteren. Tevens houdt de opleidingsdirecteur zicht op de uitvoering van de voorgenomen maatregelen. De opleidingsdirecteur bespreekt met docenten wat zij nodig hebben om de kwaliteitscultuur rond het onderwijs te bevorderen, en hoe docenten omgaan met de uitkomsten van onderwijsevaluaties. Ook zorgt de opleidingsdirecteur dat de didactische expertise van docenten wordt versterkt, bijvoorbeeld door middel van scholing en/of training bij LEARN! Academy, VU NT&L / VU Onderwijswerkplaats of intercollegiale reflectie (mogelijk ook onder begeleiding van LEARN! Academy).
- opleidingscoördinator – ondersteunt de opleidingsdirecteur bij bovengenoemde taken.
- opleidingscommissie – stelt jaarlijks in overleg met opleidingsdirecteur (en opleidingscoördinator) een evaluatieplan op voor de evaluatie van het curriculum. Door initiatief te nemen in de curriculumevaluatie, bijv. d.m.v. een vragenlijst en/of feedbacksessie aan het einde van het jaar, wordt het eigenaarschap van de opleidingscommissie versterkt. De opleidingscommissie nodigt regelmatig de opleidingsdirecteur en/of de opleidingscoördinator uit in vergaderingen om de evaluatie van cursussen en het curriculum te bespreken en beoordeelt de aan het onderwijs gerelateerde aspecten van de evaluatierapportages en brengt een advies uit aan de opleidingsdirecteur voor evt. te nemen maatregelen. De opleidingscommissie ontvangt hiervoor de benodigde informatie, waaronder de volledige evaluatierapportages.
- examencommissie – heeft een borgende rol t.a.v. de toetskwaliteit; desgewenst kan de examencommissie hiervoor de aan de toetsing gerelateerde aspecten van de evaluatierapportages inzien en deze bespreken met de opleidingsdirecteur en/of de cursuscoördinator.
- evaluatiecoördinator (binnen het onderwijsbureau) – ondersteunt processen rond de evaluaties, waaronder het uitzetten en aanpassen van vragenlijsten en het verzamelen van rapportages voor opleidingsdirecteur, opleidingscommissie en examencommissie.

3.4 BETROKKENEN EN TAKEN BUITEN DE FACULTEIT

Overige bij onderwijsevaluatie betrokkenen zijn:

DURF Alumnirelaties

Het team Alumnirelaties van [DURF](#) onderhoudt de datakwaliteit van alumnigegevens en voorziet in managementinformatie over de doelgroep. Daarnaast is Alumnirelaties verantwoordelijk voor relatieopbouw en -onderhoud met alumni door middel van (loopbaangerichte) services, het aanbieden

van collectief voordeel, het stimuleren en faciliteren van (online) netwerken en communities, en gerichte communicatie via online en offline media(kanalen). Alumni relaties werkt instellingsbreed en adviseert tevens over facultair alumni beleid en ondersteunt faculteiten bij het opstellen en uitvoeren ervan.

Afdeling Onderwijsbeleid en -advies van SOZ

De afdeling Onderwijsbeleid en -advies speelt een belangrijke rol bij de onderwijsevaluaties. De afdeling:

- is verantwoordelijk voor het beheer van het Evalytics-systeem en de VU-brede standaardvragenlijsten.
- ondersteunt de faculteiten bij de uitvoering van de onderwijsevaluaties.
- evalueert minimaal eens in de zes jaar de kwaliteit en de bruikbaarheid van de evaluatie-instrumenten, en hoe deze in de praktijk worden gebruikt.
- doet verslag van de uitkomsten van het evaluatieonderzoek en formuleert op grond daarvan, desgevraagd, gerichte adviezen en aanbevelingen.

4 KWALITEITSEISEN

Zowel voor onderwijsevaluatie op facultair niveau als voor de inbreng van de afdeling Onderwijsbeleid en -advies zijn kwaliteitseisen opgesteld. Deze zijn geordend naar de Plan-Do-Check-Act fase van het evaluatieproces. Tevens zijn er kwaliteitseisen voor de veldadviesraad.

4.1 KWALITEITSEISEN ONDERWIJSEVALUATIES

Plan:

1. De opleidingsdirecteur stelt het evaluatieplan op, daarin geadviseerd door de opleidingscommissie; hierin is opgenomen wanneer en welke cursussen worden geëvalueerd en wanneer een curriculumevaluatie wordt uitgevoerd. In het evaluatieplan wordt aangegeven welke soorten evaluatie-instrumenten worden ingezet. Naast kwantitatief gescoorde vragen in de studentenvragenlijsten worden altijd ook meer kwalitatieve manieren gebruikt om verbeter suggesties te verzamelen (focusgroepen, panelgesprekken, collegiale observatie en feedback, etc.)
2. Cursussen dienen minstens eens in de drie jaar met studentenvragenlijsten geëvalueerd te worden. Voor het volgen van jaarlijkse trendontwikkelingen in het onderwijs dienen studentenvragenlijsten jaarlijks te worden gebruikt voor de evaluatie van cursussen.
3. Een evaluatie van het gehele bestaande curriculum wordt minstens éénmaal per drie jaar uitgevoerd. Hierbij worden in elk geval zowel docenten als studenten betrokken, en mogelijk ook alumni en het afnemend veld. Dat laatste zal met name het geval zijn als de curriculumevaluatie voorafgaat aan een midterm-visitatie of accreditering.

Do:

4. Elke opleiding of cluster van opleidingen bevraagt minimaal eens per drie jaar haar alumni over de kwaliteit van de opleiding en de aansluiting ervan op het werkveld als onderdeel van de kwaliteitszorgcyclus voor de opleidingsdoelstellingen en het gerealiseerde eindniveau.
5. Docenten brengen het belang van studentevaluaties bij studenten onder de aandacht tijdens de cursus. Docenten vertellen aan het begin van een cursus aan studenten hoe de vorige evaluatie is gebruikt om de cursus aan te passen. Docenten bespreken met studenten dat het niet gaat om de beoordeling van de docent als persoon, maar om de verbetering van het onderwijs en dat kwetsende commentaren geen plek hebben in studentevaluaties.
6. De privacy van studenten bij vragenlijstafnames en bij de rapportages zijn door de gekozen procedures en de zorgvuldige uitvoering ervan in de praktijk gewaarborgd.

Check:

7. De cursuscoördinator ontvangt de volledige evaluatierapporten en bespreekt deze met de bij de cursus betrokken docenten. De cursuscoördinator formuleert zo nodig verbetermaatregelen en bespreekt deze met opleidingsdirecteur. Ook geeft de cursuscoördinator een reactie naar de studenten over de cursusevaluatie en de maatregelen naar aanleiding daarvan.
8. De opleidingscommissie bespreekt de evaluatieresultaten met de opleidingsdirecteur en adviseert over te nemen maatregelen. De opleidingscommissie ontvangt hiervoor van de opleidingsdirecteur de benodigde informatie, waaronder de volledige evaluatierapportages.
9. De opleidingsdirecteur bespreekt de uitkomsten van een cursusevaluatie met de desbetreffende docenten, en betreft hen bij de interpretatie van de resultaten en het vaststellen van te nemen maatregelen. Tevens bespreekt de opleidingsdirecteur met de cursuscoördinator of deze terugkoppeling heeft gegeven over de evaluatie-uitkomsten naar de studenten.

Act:

10. Studenten ontvangen een rapport met een weergave van (een selectie van) de evaluatieresultaten van de cursus, met daarbij een reactie van de cursuscoördinator op de evaluatie-uitkomsten. In dit rapport zijn specifieke scores over de docent niet opgenomen, evenals letterlijke citaten uit de commentaren van de studenten.
11. N.a.v. de bespreking van de evaluatie-uitkomsten met de opleidingscommissie en de opleidingsdirecteur, stelt de cursuscoördinator de verbetermaatregelen vast.
12. De uitvoering van het evaluatieplan wordt jaarlijks gemonitord door de opleidingsdirecteur en de opleidingscommissie. De opleidingsdirecteur bespreekt de relevante bevindingen met het faculteitsbestuur en neemt adequate maatregelen t.a.v. het onderwijs en/of het curriculum.
13. Wanneer de evaluatieresultaten, in combinatie met andere bronnen van informatie, aan de orde komen in jaargesprekken, staat de onderwijsverbetering voorop. Resultaten van studentevaluaties worden niet gebruikt voor de beoordeling van docenten. Wel kan de omgang van de docent met onderwijsevaluaties onderwerp van gesprek zijn.
14. Jaarlijks wordt over de Veldadviesraad en het alumninetwerk gerapporteerd in het onderwijs- en opleidingsjaarverslag (samenvatting van de aanbevelingen Veldadviesraad, resultaten NAE, en andere alumni enquêtes).

15. De afdeling Onderwijsbeleid en -advies evalueert minimaal eens in de zes jaar de kwaliteit en de bruikbaarheid van de evaluatie-instrumenten, en hoe deze in de praktijk worden gebruikt.

4.2 KWALITEITSEISEN VELDADVIESRAAD

1. Voor elke opleiding of cluster van opleidingen is een Veldadviesraad ingesteld waarin vertegenwoordigers van het afnemend werkveld zitting hebben.
2. Een adviesraad wordt samengesteld op basis van relevante werkvelden en functies voor de betreffende opleidingen. Bij de samenstelling wordt enerzijds rekening gehouden met de diversiteit van de studentengroep in deze opleidingen en anderzijds met het afnemend veld.
3. De faculteit bepaalt zelf het aantal leden, per adviesraad is minimaal één lid alumnus. Dit betreft idealiter een alumnus die recent is afgestudeerd en recente ervaringen kan delen.
4. De agenda en de stukken die worden verstuurd worden vastgesteld in overleg tussen de voorzitter en de secretaris op basis van input van de opleidingen.
5. De adviesraad brengt van haar adviezen schriftelijk verslag uit aan de opleidingsdirecteur(en). Deze adviezen worden opgenomen in het jaarverslag van de desbetreffende opleidingen. De opleidingsdirecteur geeft, na de adviezen te hebben overwogen, een onderbouwde terugkoppeling aan de raad over de acties die zij wel of niet gaat nemen.
6. De bijeenkomsten van de Veldadviesraad maken onderdeel uit van de voorbereiding op de midterm review en het verslag daarvan wordt meegenomen bij de rapportage van de midterm.

5 BIJLAGEN

Bijlage 1 Handleiding kwalitatieve vormen van onderwijsevaluatie

Bijlage 2 Feedbackformulier collegeobservatie

Handleiding kwalitatieve vormen voor het evalueren van onderwijs

27 november 2018

Inhoud

Handleiding kwalitatieve vormen voor het evalueren van onderwijs	1
Inleiding: doel en functies van kwalitatieve evaluatiemethoden	1
1. Snelle inventarisatie van sterke punten en suggesties	2
2. Panelgesprekken	3
3. Collegiale observatie en feedback	4
4. Collegiale intervisie	5
Bijlage 1: vragenlijst voor (tussentijds) panelgesprek	6
Bijlage 2: in-class evaluation form	6
Bijlage 3: curriculumvragenlijst.....	6

Inleiding: doel en functies van kwalitatieve evaluatiemethoden

Deze handleiding beschrijft een aantal kwalitatieve methoden van onderwijsevaluatie die, in aanvulling op de digitale standaardevaluaties, gebruikt kunnen worden om onderwijs te evalueren. De handleiding sluit aan bij en is een bijlage van het hoofdstuk Onderwijsevaluaties van het Handboek Onderwijskwaliteit van de VU. Het Handboek voorziet in de beleidsmatige inbedding van deze handleiding en geeft de nodige aanknopingspunten aangaande het gebruik van de resultaten van evaluaties. Deze handleiding is dus geen beleidsdocument en heeft derhalve ook geen prescriptief karakter; het wil docenten, studenten, opleidingscommissies, opleidingsdirecteuren en andere bij het onderwijs betrokken personen daarentegen een handreiking bieden voor een zinvol gebruik van kwalitatieve vormen van evalueren.

Het doel van alle kwalitatieve vormen van evalueren is onderwijsverbetering. De besproken methoden bieden opleidingen en individuele docenten de mogelijkheid om feedback te ontvangen op precies die aspecten van onderwijs waarover de betreffende opleiding of docent meer wil weten. Zo maken de methoden het mogelijk heel gericht te vragen naar specifieke onderwijsonderdelen (bijvoorbeeld het effect van een nieuwe werk- of toetsvorm), om meer door te vragen naar de achtergrond van ervaringen en oordelen, en om samen met de gesprekspartners verbetermogelijkheden te inventariseren. De methoden kunnen bovendien vaak *gedurende* de onderwijsperiode ingezet worden: de resultaten kunnen dan meteen worden benut om de cursus waar nodig aan te passen, bij lastig gebleken onderdelen extra ondersteuning te bieden, of om studenten (beter) uit te leggen waarom voor een bepaalde aanpak is gekozen. Een positief neveneffect van gesprekken en intervisie op een regelmatige basis is dat ze kunnen bijdragen aan de cohesie, het leer- en werkklimaat en de kwaliteitscultuur in de opleiding.

De methoden hebben betrekking op verschillende niveaus (bijvoorbeeld cursus- of opleidingsniveau), verschillende momenten (tijdens het onderwijs of na afloop) en verschillende partners in het onderwijsproces (studenten, docenten, opleidingscommissies, alumni). In het onderstaande schema wordt hiervan een overzicht geboden, inclusief een vermelding van de gewenste terugkoppeling bij elk van de genoemde evaluatiemethoden. Daarna wordt er uitgebreider ingegaan op elk van de methoden.

	Vorm van evalueren	Niveau	Evaluatiemoment	Betrokkenen	Terugkoppeling
1	Snelle inventarisatie van sterke punten en suggesties	College / cursus	Tijdens de cursus (binnen één of meerdere colleges)	Docent, studenten	Mondelinge bespreking met studenten of terugkoppeling aan studenten door middel van feedbackformulier
2	Panelgesprek	Cursus / grotere onderwijseenheid (semester, jaar, curriculum)	Tijdens of na afloop van een cursus / na afloop van een semester, jaar of het gehele curriculum	(Student)lid van de OLC, studenten (eventueel: alumni)	Doorgeven van de bevindingen aan alle betreffende docenten en studenten
3	Collegiale observatie en feedback	College / cursus	Tijdens de cursus (bij één of meerdere colleges)	Docenten	Terugkoppeling aan docent door middel van feedbackformulier of beoordelingsinstrument
4	Collegiale intervisie	College / cursus	Kan op elk moment	Docenten	Intervisie heeft een vertrouwelijk karakter: de betreffende docent is vrij om te bepalen of en hoe hij/zij de opgedane bevindingen deelt

1. Snelle inventarisatie van sterke punten en suggesties

Er zijn verschillende manieren om halverwege of aan het einde van een cursus feedback van studenten over het aangeboden onderwijs te verzamelen. Er kan gebruikgemaakt worden van digitale middelen als [Mentimeter](#), [Kahoot](#) en [GoSoapBox](#), van de *post-it* methode of van papieren formulieren.

Ter illustratie:

- Voorbeeld gebruik Mentimeter
Bij verschillende Rechten-opleidingen wordt onderwijs geëvalueerd met behulp van de online tool Mentimeter. Deze tool geeft docenten de mogelijkheid om studenten te vragen naar specifieke aspecten van een cursus of college.

Studenten krijgen toegang tot de vragen van de docent door het invoeren van een code op www.menti.com. Vervolgens kan de docent de door hem/haar geformuleerde vragen presenteren aan zijn/haar studenten – zowel gesloten als open vragen zijn mogelijk. De studenten geven hun reactie via de mobiele telefoon: de antwoorden worden direct (geanonimiseerd) zichtbaar op het scherm en de docent kan vervolgens, op hetzelfde of een later moment, een reactie geven op de bevindingen van studenten. Het is mogelijk om een uitdraai te maken van de resultaten.

- Voorbeeld post-it methode
Een snelle manier om halverwege of aan het eind van een cursus feedback te verzamelen is de *post-it-methode*. Studenten beantwoorden op twee kleuren *post-its* twee vragen: *Wat moet blijven in deze cursus?* en *Wat kan beter?* Een voordeel van deze methode is dat iedereen even veel kans heeft om input te geven en ook de stillere studenten aan bod komen. Je kunt met deze methode ook waardevolle input over andere onderwerpen ontvangen, bijvoorbeeld door te vragen welke onderdelen studenten het lastigst vinden en op welke gebieden ze meer uitleg of oefening zouden willen.

Een docent van Bèta interpreteert de opbrengst van een inventarisatie met *post-its* samen met haar studenten, door deze samen met hen te clusteren. Dat werkt goed bij groepen tot ongeveer 25 studenten. Dit kan bijdragen aan het gevoel van eigenaarschap bij de studenten en aan hun reflectievermogen.

Een docent van Gedrags- en Bewegingswetenschappen vraagt aan zijn studenten om in zijn afwezigheid na te denken over verschillende aspecten van het onderwijs, in het bijzonder de inhoud van de cursus, de prestatie van de docent en de prestatie van de groep. De bevindingen worden door de studenten op het bord gepresenteerd en vervolgens besproken met de docenten. Tot slot wordt een foto gemaakt van de *post-its* – een laagdrempelige en effectieve wijze van verslaglegging.

- Voorbeeld papieren formulieren
De Universiteit Utrecht presenteert op [haar website](#) verschillende instrumenten aan de hand waarvan docenten op relatief laagdrempelige wijze feedback kunnen vragen aan hun studenten. Voor de terugkoppeling naar studenten zijn op deze website veelal formats voor het feedbackrapport beschikbaar.

2. Panelgesprekken

In verschillende opleidingen worden gedurende en/of na afloop van onderwijsperiodes panelgesprekken gevoerd, bijvoorbeeld met een vaste groep jaarvertegenwoordigers of door (student)leden van de opleidingscommissie.

- De Universiteit Twente ontwikkelde een cursus [Panelgesprekken voeren](#): een handleiding en een [lijst met voorbeeldvragen](#) zijn beschikbaar.
- Ook de vragen uit [Vragenlijst voor \(tussentijs\) panelgesprek](#) en het [In-class evaluation form](#) zijn geschikt voor een open gesprek waarin je kunt doorvragen en meer bruikbare suggesties kunt verzamelen.

Vragen voor een evaluatie op [cursusniveau](#) zijn bijvoorbeeld: welke onderdelen van het vak zijn leerzaam en welke minder? Hoe komt dat? Met welke onderdelen worstelen de studenten en hoe komt dat? Wat kunnen de docenten doen om het vak nog leerzamer en/of interessanter te maken? Hoe sluit dit vak aan bij de rest van de opleiding? Wat kunnen de docenten doen om de samenhang met de rest van de opleiding duidelijker of steviger te maken? Hoe ervaren de studenten bepaalde specifieke (nieuwe) onderdelen van de cursus? Hoe kunnen die onderdelen verder worden versterkt?

Ook voor grotere onderwijseenheden – [een jaar, een leerlijn, het curriculum als geheel](#) – kan kwalitatief evalueren door middel van panelgesprekken veel opleveren. Daarbij kunnen studenten en eventueel ook alumni en andere betrokkenen apart worden bevroegd. Voorbeeldvragen voor de verschillende groepen zijn te vinden als [Curriculumvragenlijst](#).

Er kan ook gekozen worden voor gemengde panels waarin de verschillende partners in het onderwijsproces samen nadenken over doelen en visie, lijnen, hiaten en samenhang in de opleiding. Om zoveel mogelijk inbreng te genereren en te clusteren kunnen ook andere gespreksvormen worden gebruikt, zoals het [World Café](#).

Mogelijke vragen voor een evaluatie op [opleidingsniveau](#) zijn: hoe wordt de samenhang binnen de opleiding ervaren? Welke opbouw zien studenten, docenten en alumni? Welke studieonderdelen worden als struikelblokken ervaren en hoe komt dat? Welke onderdelen vinden studenten, docenten en alumni juist bijzonder leerzaam of relevant? In hoeverre is duidelijk wat er in verschillende fases van de studie van studenten wordt verwacht? Hoe sluit de opleiding aan op verschillende vooropleidingen? Hoe worden studenten geholpen de overgang naar het hoger

onderwijs te maken en hoe zou dat nog beter kunnen? Hoe bereidt de opleiding studenten voor op eventuele vervolgoedingen, de maatschappij, de arbeidsmarkt?

Een paar aandachtspunten:

1. *Stel vooraf de gespreksdoelen vast.* Het doel van het gesprek kan globaal zijn (een beeld krijgen van sterke kanten van de cursus en struikelblokken en verbeterpunten) of specifiek (hoe werken de nieuwe opdrachten)? Het is belangrijk de doelen vooraf goed vast te stellen en ze voorafgaand aan het gesprek aan de deelnemers te laten weten.
2. *Zorg voor een gespreksleidraad.* Maak een lijst met onderwerpen of (open) vragen die je in ieder geval aan de orde wilt stellen.
3. *Kies een neutrale gespreksleider.* Studenten zijn vaak opener tegen een (student)lid van de opleidingscommissie dan tegen de cursuscoördinator of de opleidingsdirecteur. Eventueel kan de coördinator bij een deel van het gesprek aanwezig zijn.
4. *Benader gespreksdeelnemers als partners in het verbeteren van de opleiding.* Voorkom dat er alleen geklaagd wordt; vraag goed door naar de oorzaken van eventuele klachten of problemen, nodig de studenten uit met suggesties te komen en hou voor ogen dat het niet gaat om tevredenheid an sich, maar om leerzaamheid.
5. *Vraag iemand sterke punten en suggesties te notuleren.* Het is moeilijk tegelijkertijd een gesprek te leiden en goede aantekeningen te maken, dus laat iemand anders notuleren.

Ter illustratie:

Bij de opleiding Filosofie worden panelgesprekken georganiseerd door studentleden van de opleidingscommissie. Deze studentleden kiezen de studenten voor het panel en doen voorstellen voor te stellen vragen. Tijdens een vergadering van de opleidingscommissie worden de vragen en opzet besproken. Tijdens het panelgesprek, waarbij geen docenten aanwezig zijn, komt een beperkt aantal vragen aan de orde (bijvoorbeeld 'Wat vind je goed aan de opleiding en wat vind je minder goed?'). Studenten van de opleidingscommissie bespreken, eventueel samen met een docentlid, de resultaten van de panelgesprekken na met de opleidingscoördinator(en). Een beknopt verslag van de panelgesprekken wordt aan het afdelingshoofd, de opleidingsdirecteur en de portefeuillehouder onderwijs gestuurd.

Een combinatie van evalueren aan de hand van een vragenlijst en door middel van een (panel)gesprek vindt plaats bij verschillende Bèta-opleidingen, waar de jaarvertegenwoordiging (JVT) een belangrijke rol heeft bij de evaluatie van het onderwijs. De JVT vraagt de studenten uit het betreffende jaar aan de hand van een formulier naar hun mening over een cursus, waarna ze zelf intern evalueert om tot een advies te komen. Een vertegenwoordiging van de JVT gaat in gesprek met de cursuscoördinator(en), waardoor de verschillende visies besproken worden en de cursus waar nodig verbeterd kan worden.

Binnen de VU bestaan ook meer informele manieren om met studenten over het onderwijs te spreken. Zo worden bij Rechten zogeheten colasessies georganiseerd, waarbij docenten in een informele setting in gesprek gaan met studenten over het onderwijs. Docenten bepalen zelf welke studenten ze uitnodigen. Bij de Faculteit der Sociale Wetenschappen worden regelmatig pubquizen georganiseerd door opleidingen, waarbij niet alleen inhoudelijke kennisvragen over de betreffende opleiding gesteld worden, maar ook de ervaringen van studenten met het onderwijs aan bod komen.

3. Collegiale observatie en feedback

Door het bezoeken van één of meerdere colleges kunnen docenten waardevolle feedback op elkaars colleges en cursussen geven. Voor een goede nabespreking helpt het als de observator, in overleg met de te observeren collega, vooraf een paar kernpunten noteert, bijvoorbeeld op dit algemene [feedbackformulier](#). Voor specifieke aandachtspunten bij de observatie kan het

[beoordelingsinstrument BKO](#) worden geraadpleegd. Ook de Universiteit Utrecht biedt een [formulier](#) voor het geven van *peer feedback*.

Ter illustratie:

In een aantal opleidingen aan de VU bezoeken alle docenten in principe één keer per jaar een onderwijsbijeenkomst van een collega. Daarvoor wordt aan het begin van het cursusjaar een rooster gemaakt.

4. Collegiale intervisie

Bij intervisie dragen collega's geen verbeterpunten of oplossingen aan, maar helpen ze een collega-docent een specifiek probleem te analyseren en oplossingsrichtingen te verkennen. Zo'n probleem kan bijvoorbeeld zijn: de studenten in mijn werkgroep zijn zo passief, het lukt me niet om ze in beweging te krijgen. Of: de opkomst bij mijn colleges in het tweede jaar wordt steeds lager. Of: studenten scoren altijd zo laag op onderdeel x van de toets.

Er bestaan verschillende methoden die de deelnemers aan de intervisie helpen het probleem systematisch te verkennen en om niet meteen in eigen oplossingen te schieten ('wat ik altijd doe...'). Een van de meest bekende en basale is de incidentmethode, die in [Intervisie, wat is het](#) wordt beschreven. In het boek *Leren met collega's. Praktijkboek collegiale observatie* (Van Gorcum, 3de druk, 2006; beschikbaar bij UBVU) van Erik de Haan staan verschillende andere methoden beschreven. Twee van de in dit boek beschreven methoden, te weten de tienstappen- en de roddelmethode, worden eveneens besproken in het document [Gezamenlijke reflectie op de eigen professie](#).

Bijlage 1: vragenlijst voor (tussentijds) panelgesprek

1. Wat is je algemene indruk van de cursus? Wat zijn de sterke punten? Zijn er specifieke aspecten of problemen die je zou willen aanpakken?
2. Wat is het belangrijkste dat je (tot nu toe) in deze cursus hebt geleerd?
3. Hoe past deze cursus volgens jou in de structuur en de inhoud van je opleiding?
4. Sluit het niveau van de cursus aan bij je voorkennis en achtergrond? Hoe wordt er ingespeeld op de diversiteit in de achtergronden van studenten? Hoe zou dat eventueel nog beter kunnen?
5. Wat vind je van de informatievoorziening in deze cursus? Zijn de syllabus en de cavasomgeving duidelijk genoeg over inhoud, cursusmateriaal, opdrachten, toetsing? Wat vind je van de praktische organisatie van de cursus?
6. Wat vind je van de structuur van deze cursus? En hoe zit het met de structuur van de afzonderlijke onderwijsbijeenkomsten?
7. Wat vind je van het gebruikte materiaal (zoals boeken of artikelen) in deze cursus? (moeilijk/makkelijk; relevantie duidelijk; voldoende aanbod in de onderwijsbijeenkomsten?)
8. Wat vind je van de zelfstudieopdrachten (zijn ze relevant voor de leerdoelen, goed verbonden met wat er in de bijeenkomsten gebeurt, voldoende gespreid over het blok?)
9. Welke kwaliteiten van de docent waardeer je? Wat zou de docent (nog) meer kunnen doen om je te helpen met leren?
10. Kun je suggesties bedenken voor verbeteringen voor de cursus als geheel?

Bijlage 2: in-class evaluation form

1. What is your general impression of the course? Are there particular aspects/problems you'd like to address?
2. Is it clear to you how this course fits in with the structure and content of the study program?
3. Did your backgrounds equip you for the level of this course? And was the diversity of students' backgrounds beneficial to the classes?
4. What about the information provided? Are the syllabus and the Blackboard page clear enough about the content, course material and assignments?
5. What is your impression of the structure of this course? And what about the structure of the individual classes?
6. What have you learned in this course?
7. What are your impressions of the material? (too much, too hard/easy? was the material dealt with productively in class?)
8. What about the assignments? (evenly spread over the semester? well connected to the material and lectures?)
9. Were the practicalities of the course (seminar groups, auditoriums, canvas access) well-organized and communicated clearly?
10. Which practices/qualities of the lecturer did you appreciate? What could be improved?
11. Can you come up with suggestions for improvements for the course as a whole?

Bijlage 3: curriculumvragenlijst

Voor studenten/afstudeerders

1. Wat vind je van de aansluiting van je opleiding op je vooropleiding?
2. Hoe ervaar je de overgang naar het hoger onderwijs (of: de master) en de ondersteuning daarbij vanuit de opleiding?
3. Wat vind je van de opbouw en structuur van de opleiding?
4. Wat vind je van de verschillende werkvormen in het onderwijs van de opleiding?
5. Wat vind je van de verhouding tussen het aantal contacturen en de hoeveelheid zelfstudie?
6. Wat vind je van de kwaliteit van de docenten (inhoudelijk, didactisch, organisatorisch)?

7. Welke studieonderdelen worden als struikelblokken ervaren en hoe komt dat? Welke onderdelen zijn juist bijzonder leerzaam of relevant?
8. Wat vind je van de aandacht in de opleiding voor academische vaardigheden, zoals het schrijven van papers en mondeling presenteren?
9. Wat vind je van de toetsen en toetsvormen in de opleiding? En wat vind je van de feedback van docenten op presentaties, opdrachten en werkstukken?
10. Wat vind je van de studiebegeleiding in de opleiding (mentoraat/tutoraat, studieadviseurs)?
11. Wat vind je van de organisatie van het onderwijs (roostering, informatievoorziening, onderwijsruimtes, digitale leeromgeving; aanmelding voor vakken en tentamens)?
12. Wat vind je van de voorlichting over de beroepsmogelijkheid en het contact met de beroepspraktijk (stage, gastcolleges)?

Extra vragen voor afstudeerders

13. Wat vind je van de begeleiding en beoordeling van de scriptie?
14. Kun je suggesties bedenken voor verbeteringen van de opleiding als geheel?

Voor alumni

1. Wat vind je van de inhoud (breedte, diepgang, theorie vs. praktijk, moeilijkheidsgraad) van de opleiding?
2. Wat vind je van de algemene en wetenschappelijke vaardigheden die je in de opleiding hebt ontwikkeld?
3. Wat vind je van de kennis van docenten over de beroepspraktijk en hun contact met het beroepenveld?
4. Wat vind je van de aansluiting van je opleiding op beroepspraktijk of vervolgopleiding?
5. Wat vind je van je opleiding als basis voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden (in een vervolgopleiding of in de beroepspraktijk)?

Feedback op een onderwijsbijeenkomst

Feedback van:	
Op de onderwijs- bijeenkomst van	
Leerdoel/Focus van observatie:	
Datum:	

Kwaliteiten: Noem tenminste minste drie dingen die je goed vond.

1	
2	
3	

Nabespreking: hoe hebben deze kwaliteiten jou (of als je een collega-docent bent: de studenten) geholpen bij het leren?

Tips: Hoe had de docent het leren van de studenten nog meer kunnen stimuleren of ondersteunen? Geef maximaal drie concrete suggesties voor verbetering.

Tip 1	
Tip 2	
Tip 3	